

Klima- og miljødepartementet - KLD

Postboks 8013 Dep
0030 Oslo

Vår referanse: 24/00999-4

Arkivkode: ---

Saksbehandler: Halvard Dahle
Læg Reid

Deres referanse:

Dato: 19.06.2024

Høringsvar NOU 2024: 2 I samspill med naturen - Naturrisiko for næringer, sektorer og samfunn i Norge

KS viser til høringsbrev datert 13.03.24, og gir i det følgende innspill til regjeringens høring av utredningen:

Generelt

KS anerkjenner utfordringene Naturrisikoutvalget tar utgangspunkt i. Vi viser her til omtalen av dette i [Kommunesektorens politiske prioriteringer 2024-27](#). Kunnskap om utfordringene blir stadig viktigere.

KS minner også om kommunelovens formålsbestemmelse om å fremme det kommunale og fylkeskommunale selvstyret, og legge nødvendige rammer for dette, og at loven skal legge til rette for at kommuner og fylkeskommuner kan yte tjenester og drive samfunnsutvikling til beste for innbyggerne. I den oppfølgingen av utvalgets innstilling som berører kommunal og fylkeskommunal virksomhet, legger KS til grunn at dette formålet også står sentralt for regjeringen.

Innspill til forslag om bedret kunnskapsgrunnlag, herunder deling av data.

KS vurderer utvalgets innspill som viktige og relevante. Det er viktig å synliggjøre behovet for å videreutvikle kunnskap, som kan gi gode underlag for beslutninger i kommuner og fylkeskommuner. Krevende avveieringer må gjøres lokalt. Til grunn for diskusjonene må beslutningstakerne ha gode fakta slik at man kan diskutere vurderingene heller enn hva som er fakta. Plandataene er i dag ofte lite tilgjengelige, usammenhengende, til dels upålitelige og vanskelige å forstå. Kommunesektoren har behov for løsninger som bedre samler og visualiserer data fra ulike kilder. Samtidig må løsningene gjøre samhandling mellom involverte parter i planprosessene og i omstillingsarbeidet mulig. Det er behov for et styrket samarbeid om utvikling av digitale løsninger, som understøtter slike arbeidsprosesser.

Et eksempel er nødvendigheten av å utvikle naturregnskap, som er anvendbar i kommunal planlegging. Dette er foreløpig mangelfullt ivaretatt i det arbeidet som nå pågår nasjonalt, rettet mot internasjonal rapportering. Høringen gir en anledning til å fremheve at fylkeskommunene nå har kartfestet kunnskap om arealbruken i fylket, og i enkelte fylker også på kommunenivå. Dette arbeidet må både statlig og kommunal sektor bygge videre på i tiden som kommer slik at areal- og naturregnskap kan bli et nyttig verktøy i kommunesektorens arealplanlegging. KS har tatt initiativ til et FoU-samarbeid med blant annet Miljødirektoratet og Kommunal- og distriktsdepartementet for å bidra til dette, i samarbeid med kommuner og fylkeskommuner. KS vil imidlertid påpeke at det trengs enda større statlig drahjelp for å få pålitelige og anvendelige naturregnskapsverktøy på plass til bruk i planlegging.

KS har ellers etterlyst et nasjonalt planregister, som vil kunne sikre tilgang til planer og data på tvers av kommunale grenser. Det finnes det ingen fullverdig tjeneste for dette i dag. Ansvaret for en slik nasjonal tjeneste er heller ikke plassert, og det er en utfordring i seg selv. Skal vi komme videre knyttet til å videreutvikle kunnskap slik Naturrisikoutvalget foreslår, er klare ansvarsforhold for utvikling av nasjonalt planregister ett svært viktig tiltak.

Kartverket videreutvikler, drifter og forvalter flere fellesløsninger i den geografiske infrastrukturen. Herunder ligger GeoNorge, som KS vil fremheve som en sentral løsning for kommunal sektor. GeoNorge tilgjengeliggjør data som er viktige innenfor samfunnsområdene samfunnssikkerhet og beredskap, klima, miljø og naturforvaltning, kommunal- og distriktsforvaltning, samferdsel og næringsutvikling. Kartverket samler i dag inn digitale arealplaner i en felles, landsdekkende database, Norge Digitalt Arealplankartdatabase (NAP). Løsningen er i besluttet lagt ned fra 1.1.25 på grunn av manglende finansiering. Dette er svært bekymringsfullt med tanke på de utfordringene Naturrisikoutvalget tar opp.

Enkel tilgang til plandata er grunnleggende for å sikre innsyn i arealdisponering og -forvaltning i demokratiet vårt. Det er også viktig for å kunne ta tak i utfordringer knyttet til å ta vare på verdifulle naturarealer. I Norge har kommunene gjennom mange år arbeidet for å digitalisere og gjøre digitale arealplaner tilgjengelige for regionale og nasjonale parter. Dette har vært et systematisk arbeid med søkelys på gode rutiner og samarbeid. Plandatabasen er innarbeidet både som saksbehandlingsverktøy og kunnskapsgrunnlag i fylkeskommunene, og er et sentralt verktøy spesielt for plan- og byggesaksbehandling.

Det er også store samfunnsøkonomiske gevinster ved å tilgjengeliggjøre plandata nasjonalt og på tvers av kommunale planregister. En løsning med kopi av plandata finnes i dag hos Kartverket, med tilgang for alle NorgeDigitalt-parter (alle relevante sektormyndigheter, fylkeskommuner og Statsforvalter). Løsningen krever store oppgraderinger og er ikke tilgjengelig for alle i samfunnet som har behov for plandata.

Plandatabasen fra Norge-Digitalt er innarbeidet både som saksbehandlingsverktøy og kunnskapsgrunnlag i fylkeskommunene og mange kommuner, og er et essensielt verktøy spesielt for plan- og byggesaksbehandling. Disse arealplandataene har eksempelvis vært helt avgjørende for analysene som de fylkesdekkende arealregnskapene er bygd på, og som er lansert det siste året. Import av arealplandata er også en sentral forutsetning for å kunne utvikle referanse og tiltaksbaner i det nye arealdataverktøyet ADV. Nå trengs videreutvikling av slike verktøy i tråd med Naturrisikoutvalgets anbefalinger, ikke nedlegging av de eksisterende verktøyene.

Vurderinger av forslag knyttet til kompetanse og kapasitet

Utvalget foreslår at naturrisikovurderinger skal gå gjennom fem steg. Disse framstår som relevante, men prosessen vil kreve mer av både kommunene selv og av underliggende selskaper. KS vil påpeke at kapasitets- og kompetanseutfordringene er svært store i mange kommuner. En hovedutfordring er kapasitet til oppdatering av gjeldende planer. KS mener statlige myndigheter må bidra mer til å styrke kompetanse og kapasitet i kommunesektoren, som kan bidra til enda bedre håndtering av naturrisiko og klimatilpasning.

KS viser også til forslaget om å kreve at kommunene utarbeider egne kommunedelplaner for naturmangfold. Mange kommuner vil ha store problemer med å lage en slik plan. Det må være opp til hver enkelt kommune å vurdere planredskapene som kommunene bruker for å ivareta natur. Slike vurderinger må blant annet foretas i lys av kommunens planstruktur og kapasitet.

Utvalget foreslår at naturrisiko må synliggjøres i kunnskapsgrunnlaget når kommunene behandler plansaker. KS vil påpeke at prinsipielt er dette ikke annerledes enn andre hensyn og forhold som må

ivaretas som en del kunnskapsgrunnlaget. Det forutsetter at data/kunnskap om dette er tilgjengelig. Som pekt på ovenfor, pågår det et utviklingsarbeid om arealregnskap, hvor naturrisiko kan innlemmes. Det krever at staten sikrer tilgang til nok relevante data med god nok kvalitet.

Innspill til forslag knyttet til forholdet mellom kommuner og underliggende selskaper

Utvalget mener at kommunene, på samme måte som staten, må stille forventningskrav til selskapene sine for å ta hensyn til naturrisiko. Det skal skje gjennom eierskapsmeldingene og eierstrategier. KS stiller seg positiv til et slikt forslag. God eierstyring handler om å stille resultatkrav og gjøre selskapene i stand til å ta riktige valg. Naturrisikovurderinger er en naturlig del av dette. Samtidig vil kompetanse- og kapasitetsutfordringer gjøre seg gjeldende også her.

Innspill til forslag om nedsettelse av offentlig lovutvalg

KS stiller seg kritisk til hvorvidt et nytt lovutvalg for revisjon av plan- og bygningsloven vil være et hensiktsmessig virkemiddel for å styrke kommunenes muligheter for og kapasitet til å løfte naturmangfold sterkere inn i planleggingsprosessene.

Dokumenterte kapasitets- og kompetanseutfordringer synes å være utvalgets begrunnelse for anbefalingen om å nedsette et offentlig utvalg som vurderer revisjon av plan- og bygningsloven og andre relevante lovverk med henblikk på å sikre at hensyn til naturrisiko er ivaretatt. KS vil påpeke at kravene til konsekvensvurderinger allerede i dag er svært omfattende, og sett fra kommunal side er det ikke svakheter eller uklarheter i dagens plan- og bygningslov og naturmangfoldlov som oppleves som den største utfordringen. KS etterlyser større oppmerksomhet mot å gi beslutningsstøtte og utvikle verktøy som gjør det lettere å løfte hensyn til natur og naturmangfold i kommunal planlegging, framfor en ny lovutredning som ytterligere vil utfordre kapasiteten i kommunal forvaltning.

Dersom staten likevel ønsker å gå videre med et nytt lovarbeid, bør et slikt arbeid uansett få som premiss at det skal bidra til mer forutsigbare planprosesser, og at den administrative byrden for kommunene ikke skal øke. Dette vil i så fall kreve et noe videre mandat enn å vurdere nye lov- og forskriftsbestemmelser om naturrisikohensyn alene. Videre må en eventuell lovgjennomgang - og oppfølging av utvalgets anbefalinger generelt - legge kommunelovens bestemmelser om kommunalt selvstyre til grunn.

KS viser ellers til KS FOU-finansierte utredning fra advokatfirmaet Holth og Winge (2023) [Dispensasjon etter plan- og bygningsloven – En analyse av mulige lovendringer](#). Denne utredningen kan benyttes som analysegrunnlag for et eventuelt mer spisset lovarbeid i Kommunal- og distriktsdepartementet (uten eget lovutvalg), knyttet til å justere plan- og bygningslovens bestemmelser om dispensasjoner slik at praksis bedre sammenfaller med lovgivers intensjon.

Avslutningsvis vil vi trekke frem utvalgsmedlem Sjølies understreking av sammenhengen mellom lokalt forankrede beslutninger og legitimiteten i natur- og arealforvaltningen:

«Lokale innbyggers interesse for og kunnskap om natur og arealer er et vesentlig bidrag til gode beslutninger. Mer kunnskap og transparens i prosesser vil bidra til å engasjere innbyggere og ansvarliggjøre beslutningstagere. Til sammen gjør dette at lokalt forankrede beslutninger i stor grad gir gode muligheter til å avveie ulike formål. Lokale beslutninger med god demokratisk forankring styrker legitimiteten i natur- og arealforvaltningen, øker tilliten til politikken, og demper konflikter. Det gjør samfunnet bedre rustet til å ta gode beslutninger, som står seg over tid og bidrar til en samfunnsmessig ønsket utvikling.»

Dokumentet er elektronisk godkjent og har ingen signatur